

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/98/2021
Identifikačné číslo spisu: 2116205685
Dátum vydania rozhodnutia: 30.06.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Mária Trubanová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:2116205685.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci starostlivosti o maloleté deti: L. T., nar. D. a Y. T., nar. D., zastúpené kolíznym opatrovníkom: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trnava, deti rodičov - otca C. T., bývajúceho v H., matky H. T., bývajúcej v F., zastúpenej JUDr. Ivanou Slaninovou, LL.M., advokátkou, so sídlom v Trnave, Horné bašty 8943/25, na návrh starej matky Y. T., bývajúcej v H., zastúpenej In Medias Res, s. r. o., so sídlom v Trnave, Sladovnícka 13, o úpravu styku, vedenej na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 16P/21/2016, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 12. februára 2020 sp. zn. 24CoP/49/2019, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trnava (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 20. októbra 2016 č. k. 16P/21/2016-27, upravil styk starej matky s maloletými tak, ako je uvedené v I. výroku rozhodnutia okresného súdu, II. výrokom styk starého otca s maloletými neupravil, III. výrokom nepriznal žiadnemu z účastníkov konania nárok na náhradu trov konania. Rozhodnutie odôvodnil s použitím § 25 ods. 5 Zákona o rodine a vecne tým, že v danom prípade nebolo sporné, že je vhodné upraviť styk starej matky s maloletými deťmi, túto skutočnosť v zásade nenamietala ani matka maloletých detí. Zdôraznil potrebu rozvíjania maloletých detí a sociálnych väzieb s najbližšou rodinou i širším okolím, a teda nepochybne je stretávanie maloletých detí so starými rodičmi pre maloleté deti priam nevyhnutné pre rozvoj ich osobnosti. Medzi stranami nebol v priebehu konania sporný čas stretávania sa, keď na návrh bol upravený tak, aby sa styk nerealizoval i počas noci s prespaním detí, a aby bol prispôbený dennému režimu maloletých detí a upraveného styku s otcom. Spornou zostala prítomnosť matky pri úprave styku a s tým súvisiace navrhované dôkazy, ktoré súd zamietol. Výsluch maloletej súd nepovažoval za potrebný vzhľadom na vek maloletej a jej rozumovú vyspelosť, zvlášť s prihliadnutím na skutočnosť, že táto sa vyjadřila pri návšteve referátu poradensko-psychologických služieb. Nebolo ani sporné, že deti majú so starou matkou dobrý vzťah. Pokiaľ sa maloletá mala vyjadriť,

že k starej matke chce ísť so svojou matkou, toto považuje súd za primerané jej veku a nepochybnej naviazanosti na matku, s ktorou žije, a ktorá sa o ňu stará. Pokiaľ ide o prítomnosť matky, súd určil adaptačné obdobie dvoch stretnutí, pri ktorých bude matka prítomná. Ďalšiu prítomnosť matky súd nepovažoval za nevyhnutnú práve i s prihliadnutím na potrebu rozvíjania ďalších vzťahov starej matky a detí, ktoré by možno vzhľadom na väzby a domáce prostredie matke venovali väčšiu pozornosť a za tým účelom nie je realizovaný styk so starými rodičmi. Navyiac matka a stará matka majú výrazne narušené vzťahy, teda prípadné konflikty by neboli v záujme maloletých detí, ale naopak, pričom neboli dané dôvody, pre ktoré by stará matka nemohla tráviť čas s deťmi sama, urobiť im program i mimo domova. Výslovil, že styk starej matky s deťmi nemusí byť realizovaný v jej domácnosti, môže s nimi robiť výlety, navštíviť s nimi iné miesta, a teda bez ďalšieho sa nejedná o väzbu na domácnosť starej matky. Okrem toho, že styk sa nemusí vždy a zásadne realizovať v byte starej matky, zo žiadnych relevantných dôkazov nevyplýva skutočnosť, že v rodine starej matky je prostredie ohrozujúce zdravý vývoj detí a práve stará matka počas styku je zodpovedná za to, aby sa tento styk realizoval tak, aby deti neboli žiadnym spôsobom ohrozené. Nebolo preukázané a ani namietané zo strany matky, že by prípadne i otec počas styku s deťmi v prítomnosti matky bol pod vplyvom návykových látok, a že jeho užívanie týchto látok pretrváva - v takom prípade by matka nepochybne žiadala obmedzenie, či zákaz styku, a to sa nestalo. Nemožno potom ani spravodlivo požadovať od ďalších členov rodiny podrobenie sa takému dokazovaniu. Ako bolo uvedené, nie sú pochybnosti o väzbe maloletých detí na matku. Je však aj v záujme detí, aby si tieto zvykli na iné prostredie, a to i bez matky, pretože je to prirodzený vývoj osobnosti a v konečnom dôsledku bude krátkodobé dočasné odlúčenie detí od matky i v jej záujme s prihliadnutím na narodenie ďalšieho dieťaťa matky. Pokiaľ ide o ochorenie maloletého v súvislosti s prítomnosťou psov v domácnosti starej matky, nebolo relevantným spôsobom preukázané, že sa nachádzajú priamo v domácnosti (stará matka predloženú fotodokumentáciu namietala s tým, že psy ako šteniatka boli v domácnosti nie jej, ale dcéry) a pokiaľ sa nachádzajú vo dvore, resp. voliére, je na starej matke, aby si počínala v záujme maloletého, a aby nedošlo k ohrozeniu jeho zdravia. Súd mal za to, že vzhľadom na vek detí je samozrejmosťou sústavná pozornosť voči deťom tak, aby nedošlo ani k ich zraneniu, navyiac styk bol upravený na pomerne krátke časové obdobie, počas ktorého je na starej matke, aby ho využila výslovne venovaním pozornosti oboj deťom jednak v rámci rozvíjania ich vzťahu a tiež ich bezpečnosti. Uviedol, že je potrebné vychádzať zo skutočností, že stará matka je dostatočne schopná a spôsobilá sa o deti postarať po určený čas. Takisto bolo potrebné prihliadnuť na skutočnosť, že matka detí má vytvorenú novú rodinu, vzťahy so starou matkou, či už matky alebo jej partnera nie sú dobré, a teda návštevy starej matky v domácnosti by neboli vhodné a ani v záujme detí pre prípad konfliktov a narušania domáceho prostredia matky a jej rodiny. S poukazom na uvedené má súd za to, že po uplynutí adaptačnej fázy je možné upraviť styk bez prítomnosti matky. O trovách konania rozhodol súd podľa ustanovenia § 52 Civilného mimosporového poriadku č. 161/2015 Z. z. (ďalej aj „CMP“).

2. Krajský súd v Trnave (ďalej aj „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie matky maloletých po zrušení jeho rozsudku Najvyšším súdom Slovenskej republiky rozsudkom z 12. februára 2020 č. k. 24CoP/49/2019-157 napadnutý rozsudok zmenil tak, ako je uvedené v I. výroku rozhodnutia a II. výrokom nepriznal žiadnemu z účastníkov nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie a odvolacím súdom. Po nariadení pojednávania a doplnení dokazovania opätovným výsluchom účastníkov, prešetrovaním pomerov u navrhovateľky, preskúmal napadnuté rozhodnutie v medziach daných rozsahom odvolania (§ 379 Civilného sporového poriadku zák. č. 160/2015 Z. z., ďalej aj „CSP“) a dôvodmi odvolania (§ 380 ods. 1 CSP), s prihliadnutím ex offio na prípadné vady týkajúce sa procesných podmienok, ktoré nezistil (§ 380 ods. 2 CSP), dospel k záveru, že odvolanie matky v napadnutej časti úpravy styku je dôvodné len čiastočne, v dôsledku čoho je namieste rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 388 CSP zmeniť. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie zaujal správny názor, že pomery v rodine a aj záujem maloletých si vyžaduje upraviť styk detí so starou matkou zo strany otca. Matka pritom neuviedla žiadne argumenty, pre ktoré by sa stará matka s deťmi nemohla stretávať, okrem tvrdenia, že deti si obľúbili jej partnera, majú ho za otca, tento si ich obľúbil, vychováva ich, stará sa o nich, otca im nahradzuje a mieni si ich osvojiť. Takéto konanie dospelých nemôže súd považovať za konanie, ktoré je v najlepšom záujme dieťaťa. Podľa výsledkov zisťovania pomerov kolíznym opatrovníkom neboli zistené žiadne okolnosti, ktoré by mali byť dôvodom a príčinou, pre ktoré by súd nemal styk starej matky s deťmi upraviť. Odvolací súd neakceptoval námietku matky, ktorou poukazuje

na záujem detí a skutočnosť, že deti nemajú k starej matke vytvorenú žiadnu citovú väzbu. Zo strany matky nebolo popreté, že mal. L. v minulosti už vzťah k starej matke, citovú väzbu vytvorenú mala. Pod vplyvom rozpadu manželstva rodičov, vytvorením nového partnerského vzťahu matky a tiež vplyvom jej partnera je aktuálne tento vzťah zo strany maloletej zmenený na nezáujem. Nemožno preto s prihliadnutím na vek maloletej nezohľadňovať tieto skutočnosti. Maloleté deti sú vo veku, kedy ich vzťahy aj k širšej rodine sa formujú a záleží predovšetkým na matke a jej prístupe, aké vzťahy si deti k týmto osobám vytvoria. Ani jedno z maloletých detí nie je vo veku, kedy by súd mal prihliadať na jeho názor. Obe deti sú ešte ľahko ovplyvniteľné, či už matkou alebo danou situáciou. Nakoľko matka s deťmi žije v novom prostredí s novým partnerom, ktorý zasahuje aj do možnosti stretávania sa detí s otcom, aj starou matkou, odvolací súd považoval za vhodnejšie stretávanie sa maloletých so starou matkou v mieste jej bydliska, pričom počas prvých šiestich stretnutí je matka oprávnená byť prítomná počas styku. Odvolací súd neakceptoval ani tie odvolacie námietky matky, ktorými poukazuje na možnosť realizácie stretnutí starých rodičov s vnúčatami v priebehu styku otca s maloletými, ktorú možnosť otec nevyužíva, čím oberá aj starú matku o možnosť stretávania sa s deťmi. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 52 CMP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala matka maloletých (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, pričom jeho prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP a § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. K § 420 písm. f/ CSP dovolateľka uviedla, že s odôvodnením napadnutého rozhodnutia sa nestotožňuje, považuje ho za prekvapivé, arbitrárne, nekorešpondujúce s vykonaným dokazovaním a s reálnym skutkovým stavom veci a celkom rozporné s najlepším záujmom maloletých detí. Súd postupoval v rozpore s § 35 a § 36 CMP, nakoľko nezistil skutočný stav veci a ani nevykonal dôkazy potrebné na jeho zistenie, nepostupoval v súlade s § 38 a § 116 CMP. Pokiaľ mal pochybnosti o odporúčaniach kolízneho opatrovníka o správnosti záverov konania 19Em/1/2017 a navyše pokiaľ s a v priebehu odvolacieho konania vo výpovediach účastníkov vyskytli podstatné rozpory, bol odvolací súd povinný vykonať aj ďalšie dokazovanie za účelom objektívneho zistenia skutočného stavu. Odvolací súd nepostupoval ani v súlade s § 181 ods. 2 CSP na pojednávaní dňa 12. februára 2020. Pokiaľ by odvolací súd v súlade s uvedeným ustanovením postupoval a uviedol, že má za preukázané zasahovanie partnera matky do vzťahu starej matky a maloletých detí, že hodlá vzhľadom na vek maloletých detí neprihliadať na ich názor zistený v konaní 19Em/1/2017, a že hodlá nerešpektovať odporúčania kolízneho opatrovníka, ktorého súd do konania pribral práve z dôvodu zistenia a ochrany najlepšieho záujmu maloletých detí, bola by matka trvala na vykonaní ďalšieho dokazovania, a to prinajmenšom na vylúčení partnera matky. Znak arbitrárnosti podľa názoru dovolateľky vykazuje nielen procesný postup súdu, ale aj odôvodnenie napadnutého rozhodnutia, nakoľko sa odvolací súd nevysporiadal so všetkými odvolacími argumentami matky a nevysporiadal sa s výsledkami dokazovania; v odôvodnení formuloval závery, ktoré nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní a nevysvetlil, na základe akých dôkazov dospel k záverom, ktoré formuloval ako základné pre rozhodnutie vo veci samej. K § 421 ods. 1 písm. b/ CSP dovolateľka uviedla, že rozhodnutie vo veci samej záviselo od posúdenia otázky, či pri rozhodovaní o úprave styku blízkej osoby s maloletým dieťaťom je alebo nie je rozhodujúce, či má toto dieťa s touto blízkou osobou vytvorené citové väzby a či by absencia styku s touto osobou predstavovala pre dieťa ujmu. Rovnako tak odvolací súd rozhodnutie vo veci samej postavil na argumente, že nad záujmom konkrétneho dieťaťa je všeobecne akceptovaná potreba udržiavania väzieb dieťaťa so širším príbuzenstvom bez ohľadu na to, či má dieťa s touto osobou vytvorené citové väzby alebo nie, a že bez ohľadu na faktický stav je nerealizácia styku dieťaťa so širším príbuzenstvom automaticky na škodu zdravého vývinu toho-ktorého dieťaťa. Navrhla, aby dovolací súd na základe § 449 ods. 1 CSP rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V prípade, že sú splnené podmienky na rozhodnutie vo veci podľa § 449 ods. 3 CSP navrhla napadnuté rozhodnutie zmeniť tak, že návrh na úpravu styku blízkej osoby s maloletými deťmi dovolací súd zamietne. Dovolateľka navrhla aj odklad vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP s jeho odôvodnením.

4. Stará matka v písomnom vyjadrení k dovolaniu matky maloletých uviedla, že neexistuje žiaden relevantný dôvod k tomu, aby nedošlo k požadovanej úprave styku. Navrhla, aby došlo k odmietnutiu podaného dovolania v celom rozsahu.

5. Kolízny opatrovník v písomnom vyjadrení k dovolaniu matky maloletých uviedol, že rozhodnutie o prípustnosti dovolania ponecháva na zvážení dovolacieho súdu.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) nezistil splnenie predpokladov pre odloženie vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP a v súlade s ustálenou praxou tohto súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podal v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník konania zastúpený v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v neprospech ktorého bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Odôvodnenie uvedeného záveru je uvedené v nasledujúcich bodoch.

8. Konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých vrátane styku s maloletým sa od 1. júla 2016 riadia ustanoveniami Civilného mimosporového poriadku. Ustanovenie § 76 CMP vymedzuje prípady, v ktorých (v poľsobnosti tohto zákona) dovolanie prípustné nie je; neupravuje teda, kedy (v poľsobnosti tohto zákona) je dovolanie prípustné. Vzhľadom na to, že v danom prípade nejde o vec, na ktorú by sa vzťahovalo ustanovenie § 76 CMP, bolo potrebné aplikovať § 2 CMP, v zmysle ktorého ods. 1 sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. Prípustnosť dovolania matky bolo preto potrebné posudzovať podľa ustanovení CSP.

9. Aj za účinnosti CSP treba dovolanie považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012, ktoré sú aktuálne aj za súčasnej procesnoprávnej úpravy).

10. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na príslušnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (por. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 357/2015, 4 Cdo 1176/2015, 5 Cdo 255/2014, 8 Cdo 400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

11. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto výnimka uplatniť, nemožno v žiadnom prípade interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (por. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 319/2013, 1 Cdo 348/2013, 3 Cdo 357/2016, 3 ECdo 154/2013, 3 Cdo 208/2014). Narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritorným rozhodnutím) musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti - to platí o všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch.

12. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 CSP (prípustnosť dovolania pre vady zmätočnosti) a § 421 CSP (prípustnosť dovolania pre riešenie právnej otázky). Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP dôsledne odlišuje prípustnosť a

dôvodnosť dovolania.

13. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP).

14. V danom prípade prípustnosť dovolania dovolateľka o. i. odvodila z § 420 písm. f/ CSP, z ktorého vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

15. Aj vo vzťahu k § 420 písm. f/ CSP (tak, ako v prípade ďalších vád zmätočnosti uvedených v § 420 CSP) platí, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil namietanej vady zmätočnosti; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (por. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 8/2017, 3 Cdo 214/2017, 8 Cdo 73/2017).

16. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

17. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov [por. rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03].

18. Dovolací súd pri posúdení prípustnosti dovolania matky prioritne vychádzal zo skutočnosti, že ide o konanie vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti. Podľa čl. 4 veta prvá a druhá CMP súd aplikuje a interpretuje právo rovnako vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania. Ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho najlepšom záujme a ak je to vhodné, informuje dieťa o všetkých podstatných otázkach týkajúcich sa priebehu konania a veci samej.

19. Aj v Zákone o rodine sa od 1. januára 2016 (pozri zákon č. 175/2015 Z. z.) rozšírili základné zásady rodinného práva a o. i. ustanovili kritériá najlepšieho záujmu dieťaťa, ktorý je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. Napriek tomu, že čl. 5 Zákona o rodine príkladne uvádza kritériá, ktoré sa zohľadňujú pri určovaní a posudzovaní záujmu maloletého dieťaťa a že na záujem dieťaťa odkazuje niekoľko ustanovení normatívnej časti Zákona o rodine (napr. § 23, § 24, § 44, § 54, § 59), ako i ustanovenia osobitných predpisov (napr. zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, nový zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a pod.), tento pojem nebol doposiaľ definovaný a neboli stanovené ani jeho určujúce kritériá. Najlepší záujem dieťaťa je však zároveň pojmom pružným a adaptabilným. Treba ho prispôbiť a definovať podľa konkrétnej situácie dotknutého dieťaťa alebo detí, zohľadniť pritom ich osobný kontext, situáciu a potreby. Pri jednotlivých rozhodnutiach je potrebné posúdiť najlepší záujem dieťaťa a určiť ho vo svetle špecifických okolností situácie konkrétneho dieťaťa.

20. Podľa dovolacieho súdu je namieste poukázať aj na to, že článok 3 odsek 1 Dohovoru o právach dieťaťa (ďalej aj „Dohovor“) zaručuje dieťaťu právo na posúdenie jeho najlepších záujmov a ich prvoradé zohľadnenie pri akýchkoľvek krokoch alebo rozhodnutiach, ktoré sa ho týkajú, tak vo verejnej, ako aj v súkromnej sfére. Toto právo vyjadruje jednu zo základných hodnôt Dohovoru. Výbor pre práva dieťaťa (ďalej len „Výbor“) označil článok 3 ods. 1 za jednu zo štyroch základných zásad Dohovoru pre

interpretáciu vykonávania všetkých práv dieťaťa a aplikuje ju ako dynamickú koncepciu, ktorá si vyžaduje posúdenie primerané konkrétnemu kontextu.

21. V danom prípade dovolateľka zmätočnosťnú vadu podľa § 420 písm. f/ CSP a porušenie práva na spravodlivý proces oprela o pochybenie odvolacieho súdu (aj súdu prvej inštancie) v jeho postupe, keď nekonal v súlade so zákonom, pri vykonávaní dokazovania a zistení skutočného stavu, nesprávne vyhodnotil/nehodnotil predložené dôkazy, výpovede účastníkov, nevykonan/nedoplnil dokazovanie v najlepšom záujme dieťaťa, pri odôvodnení svojho rozhodnutia, ktoré je nedostatočné, prekvapivé a arbitrárne.

22. Dovolací súd poznamenáva, že matka čiastočne tieto skutočnosti namietala už v odvolaní a odvolací súd o nich rozhodoval. Najvyšší súd v rozhodnutí R 39/1993 konštatoval, že podmienka prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f/ O. s. p. nie je splnená, ak sa účastníkovi odňala možnosť konať pred súdom len pre časť konania a do tej miery, že účastník následne mohol uplatniť svoj vplyv na výsledok konania.

23. Navyše dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP (ktorý je súčasne aj dovolacím dôvodom) je potrebné vykladať eurokonformne s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ktorá predpokladá, že v tomto prípade ide o porušenie procesných práv a nie hmotnoprávných nárokov strán. Doterajší pojem „odňatie možnosti konať pred súdom“ sa nahradil terminologicky novým pojmom „právo na spravodlivý proces“, ktorého obsahové znaky vyplývajú z konštantnej judikatúry ESLP, aj ústavného súdu.

24. Pokiaľ dovolacie námietky matky, ktorými odôvodňovala porušenie práva na spravodlivý proces, smerovali predovšetkým voči nedostatkom v procese obstarávania skutkových podkladov pre rozhodnutie, nesprávnosť v hodnotení výsledkov dokazovania, či neúplne a nedostatočne zistený skutočný stav vecí (dovolaateľka namietala postup súdu v rozpore s § 35, § 36, § 38 CMP - niektoré ustanovenia o dokazovaní) vrátane najlepšieho záujmu dieťaťa, k čomu dovolací súd pripomína, že už podľa predchádzajúcej úpravy dospel k záveru, že dôvodom znemožňujúcim realizáciu procesných oprávnení účastníka konania (zakladajúcim prípustnosť dovolania) nebolo nedostatočné zistenie rozhodujúcich skutkových okolností, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (por. R 37/1993, R 125/1999, R 42/1993 a rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010, 2 Cdo 29/2011, 3 Cdo 268/2012, 3 Cdo 108/2016, 2 Cdo 130/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011, 7 Cdo 38/2012). Podľa právneho názoru odvolacieho súdu ani po novej právnej úprave civilného konania, ktorá nadobudla účinnosť 1. júla 2016, nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nedostatočné zistenie skutkového, či skutočného stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (por. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 99/2019, 3 Cdo 26/2017, 4 Cdo 56/2017, 5 Cdo 90/2017, 8 Cdo 187/2017). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou Slovenskej republiky posudzoval ústavný súd v uznesení sp. zn. II. ÚS 465/2017 a nedospel k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti.

24.1. Dovolací súd pre úplnosť v súvislosti s námietkou dovolateľky o prípadnom neuskutočnení vylúčeného partnera matky, resp. vykonaní ďalšieho dokazovania akcentuje, že súd nie je viazaný návrhmi účastníkov konania na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu a nie účastníka konania. Súd v konaniach podľa CMP sú síce povinné vykonať aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci, avšak iba ak by to bolo potrebné na zistenie skutočného stavu vecí (§ 36 CMP). Odvolací súd v danej veci však považoval skutočný stav vecí, zistený súdom prvej inštancie, doplnený na odvolacom pojednávaní dňa 12. februára 2020 za dostatočný pre vydanie rozhodnutia a dovolací súd je viazaný skutočným stavom vecí tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP). Pri posudzovaní porušenia práva na spravodlivý proces je potrebné tiež zohľadniť aj možnosť účastníka korigovať nesprávny postup súdu. V danej veci odvolací súd, tak ako bolo uvedené, uskutočnil pojednávanie dňa 12. februára 2020 aj za prítomnosti matky a jej právnej zástupkyne (viď zápisnica o pojednávaní č. l. 150 a nasl. spisu), pričom matka, ako aj jej právna zástupkyňa mali

možnosť reagovať na výsluch starej matky a ňou uvádzané skutočnosti a v tejto súvislosti navrhnúť dokazovanie, čo sa však nestalo. Z hľadiska rešpektovania práva na spravodlivý proces, ako aj dodržania princípu rovnosti účastníkov je rozhodujúce to, že matke bola súdom vytvorená možnosť uplatniť svoj vplyv v konaní a navrhnúť dokazovanie aj výsluchom partnera matky ak to považovala za nevyhnutné, táto sa však o ňu sama pripravila a výsluch partnera nenavrhl (viď ako vyššie zápisnica o pojednávaní). Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd uzatvára, že postupom súdu, ktorý sa neprieči zákonu, preto nemohlo dôjsť k porušeniu práva matky na spravodlivý proces. Námietať matky, že postupom odvolacieho súdu došlo k procesnej vade v zmysle § 420 písm. f/ CSP, je preto neopodstatnená.

25. V nadväznosti na už uvedené dovolateľka v ďalšej časti dovolania namietala absenciu vyslovenia predbežného právneho názoru odvolacím súdom, resp. uvedenie sporných a nesporných tvrdení v zmysle § 181 ods. 2 CSP, čo jej znemožnilo predloženie ďalších dôkazov na preukázanie správnosti svojich tvrdení a zároveň spôsobilo prekvapivosť a arbitrárnosť rozhodnutia odvolacieho súdu.

26. Podľa § 378 ods. 1 CSP na konanie na odvolacom súde sa primerane použijú ustanovenia o konaní pred súdom prvej inštancie, ak tento zákon neustanovuje inak a podľa § 385 ods. 2 CSP ak odvolací súd nariadi pojednávanie, na jeho začiatku podá predseda alebo poverený člen senátu správu o doterajšom priebehu konania a potom sa vyjadria strany a iné subjekty konania a prednesú svoje návrhy.

27. Podľa § 181 ods. 1 CSP po vyvolaní veci a úkonoch podľa § 180 CSP žalobca prednesie podstatný obsah žaloby a vyjadrení podľa § 167 CSP, žalovaný má právo vyjadriť sa k prednesu žalobcu a strana môže odkázať na svoje písomné podanie a podľa § 181 ods. 2 CSP po úkonoch podľa ods. 1 súd určí, ktoré skutkové tvrdenia sú medzi stranami sporné, ktoré skutkové tvrdenia považuje za nesporné, ktoré dôkazy vykoná a ktoré dôkazy nevykoná, a uvedie tiež svoje predbežné právne posúdenie veci, čo neplatí, ak tak už postupoval pri predbežnom prejednaní sporu.

28. Vyššie citovaná dikcia § 378 ods. 1 CSP umožňuje na konanie na odvolacom súde primerane aplikovať ustanovenia o konaní pred súdom prvej inštancie v prípade, ak ich použitie nie je vylúčené osobitnou právnou úpravou tak, že konkrétna otázka je upravená pre odvolacie konanie odlišne alebo je použitie niektorých ustanovení výslovne vylúčené. Primárne je preto možné použiť ustanovenia o skúmaní procesných podmienok, o dokazovaní, o zmieri. Naopak, osobitne sú pre odvolacie konanie upravené náležitosti rozhodnutia o odvolaní (§ 393 CSP), o nariadení pojednávania (§ 385 CSP), o trovách odvolacieho konania (§ 396 CSP) a pod. Pri aplikácii ustanovení prvej a druhej časti CSP (všeobecné ustanovenia a konanie na súde prvej inštancie) je potrebné prihliadať na osobitný charakter odvolania ako riadneho opravného prostriedku a vylúčiť tiež z aplikácie také ustanovenia, ktoré sú charakteristické výlučne a len pre konania na súde prvej inštancie (napr. predbežné prejednanie sporu podľa § 168 a nasl. CSP). Následne s prihliadnutím na charakter odvolania a odvolacieho konania vymedziť, ktoré ďalšie ustanovenia je možné použiť v rozsahu, kde právna úprava v štvrtej časti, prvej hlavy CSP (odvolanie) absentuje, a ktoré z ustanovení predchádzajúcich častí sú nepoužiteľné (neaplikovateľné); (pozri Števček M., Ficová S., Baricová J., Mesiarkinová S., Bajánková J., Tomašovič M. a kol., Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha: C. H. BECK, str. 1265 a nasl.). Napokon odlišnej povahy konania v prvej inštancii (ako tzv. nachádzacieho konania) a odvolacieho konania (ako konania prieskumného) zodpovedá aj odlišná úprava priebehu pojednávania na odvolacom súde (§ 385 ods. 2 CSP), vylučujúca čo i len primerané použitie ustanovení o konaní pred súdom prvej inštancie - vrátane úpravy požadujúcej uvedenie v tejto fáze konania i predbežného právneho posúdenia veci (§ 181 ods. 2 CSP). Takáto úprava má svoju logiku nielen preto, že aj súd prvej inštancie má povinnosť uviesť len predbežné právne posúdenie veci a je zjavne vecou kvality, ucelenosti a objektívnej uspokojivosti prípadnej následnej oponentúry voči takémuto právnemu posúdeniu veci, či ju súd pri konečnom rozhodovaní akceptuje (a od predbežného právneho názoru ustúpi) alebo si naopak svoj názor podrží (v tomto prípade s uzročením o logickom dôsledku takéhoto počínania v podobe odvolania strany, ktorej argumentáciu neprijal); ale najmä preto, že náprave prípadných nedostatkov (spravidla medzier) v právnom posudzovaní veci odvolacím súdom zásadne neslúži dovolanie pre zmätočnosť (podľa § 420 CSP), ale dovolanie podávané z iného dôvodu, ktorým je práve nesprávne vyriešenie otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu (podľa § 421 CSP). Nemožno preto súhlasiť s názorom

nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie - porovnaj ustanovenie § 442 CSP. Dovoláním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi prvej a druhej inštancie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania.

33. Prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nezakladá ani to, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu (aj súdu prvej inštancie) spočívalo (prípadne) na nesprávnych právnych záveroch (por. najmä judikáty R 54/2012 a R 24/2017, ale aj viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napr. sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 3 Cdo 105/2018, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011, 7 Cdo 26/2010 a 8 ECdo 170/2014).

34. Najvyšší súd vyššie uvedené dopĺňa poukázaním na konštatovanie ústavného súdu v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 196/2014 (ktoré sa síce týkalo právneho stavu do 30. júna 2016, je však naďalej aktuálne), v zmysle ktorého prípadný nedostatok riadneho odôvodnenia dovoláním napadnutého rozhodnutia, nedostatočne zistený skutkový stav alebo nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu zmätočnosti.

35. V neposlednom rade dovolací súd k námietke dovolateľky, že súd nepostupoval v súlade s § 116 CMP dáva dovolateľke do pozornosti znenie uvedeného ustanovenia (ak sa to neprieči účelu konania, súd je povinný informovať o prebiehajúcim konaní maloletého, ktorý je s prihliadnutím na rozumovú a vôľovú vyspelosť schopný pochopiť jeho význam, a objasniť mu dôsledky súdneho rozhodnutia vo veci), z ktorého vyplýva informačná povinnosť súdu voči maloletému a tomu zodpovedajúce jeho právo. V tomto smere nevyplýva pre dovolateľku žiadne jej právo, ide výlučne o právo maloletého dieťaťa, a preto aj prípadné porušenie citovaného ustanovenia jej nemôže zakladať žiadnu ujmu, teda ani vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

36. Nadväzujúc na predchádzajúce body najvyšší súd uzatvára, že prípustnosť dovolania matky z uvedených námietok nevyplýva z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, preto jej dovolanie v tejto časti ako procesne neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c/ CSP.

37. Dovolací súd ďalej posudzoval prípustnosť dovolania vyvodzovanú dovolateľkou aj z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

37.1. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

37.2. Pre všetky tri procesné situácie, v ktorých § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zdefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková), ktorá musí mať zreteľné charakteristické znaky. Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou dovolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovoláním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom). V prípade dovolania podaného v zmysle tohto ustanovenia je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, o ktorú z možností uvedených v § 421 ods. 1 písm. a/ až c/ CSP ide, teda z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania (por.

napríklad sp. zn. 1 Cdo 126/2017, 2 Cdo 225/2016, 3 Cdo 235/2016, 4 Cdo 89/2017, 5 Cdo 12/2017, 7 Cdo 20/2017, 8 Cdo 73/2017).

37.3. Ak dovolací súd má riešiť právnu otázku, ktorou sa dovolací súd ešte nezaoberal (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP), tak v zmysle vyššie citovaných zákonných ustanovení je povinnosťou dovolateľa ako procesnej strany a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom, uviesť ako ju riešil odvolací súd a b/ uviesť ako mala byť táto otázka správne riešená (viď uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 146/2017 z 22. februára 2018).

38. Pred posúdením samotného „vyriešenia právnej otázky“ (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) dovolací súd opakovane uvádza, že správnosť súdmi riešených skutkových otázok nemôže byť v dovolacom konaní podrobená meritórnemu prieskumu, lebo dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP); skutková okolnosť (t. j. skutková otázka, resp. riešenie skutkovej otázky) z hľadiska § 421 ods. 1 CSP je irelevantná.

38.1. Riešenie skutkovej otázky (quaestio facti) je v civilnom sporovom konaní spojené s obstarávaním skutkových poznatkov súdu v procese dokazovania. Na rozdiel od toho riešenie právnej otázky (quaestio iuris) prebieha v procese právneho posudzovania veci, pri ktorom súd uvažuje o určitej právnej norme, jej aplikácie na podklade skutkových zistení (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 218/2017, 3 Cdo 150/2017, 4 Cdo 7/2018, 4 Cdo 32/2018, 7 Cdo 99/2018).

39. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania. V prípade absencie náležitého vymedzenia právnej otázky najvyšší súd nemôže pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd.

40. Vo vzťahu k dovolacej námietke vyplývajúcej z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP dovolateľka uviedla, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená, a to od otázky: „či pri rozhodovaní o úprave styku blízkej osoby s maloletým dieťaťom je alebo nie je rozhodujúce, či má toto dieťa s touto blízkou osobou vytvorené citové väzby, a či by absencia styku s touto osobou predstavovala pre dieťa ujmu“.

40.1. Matkou namietané nesprávne právne posúdenie odvolacím súdom formulované do vyššie uvedenej otázky nespĺňa kritériá vymedzenia dovolacieho dôvodu v zmysle ustanovení § 431 až § 435 CSP, lebo dovolanie nie je prostriedkom určeným na revíziu skutkových zistení, ani na prehodnotenie vykonaných dôkazov. Posúdenie konkrétnych skutkových okolností v danej veci týkajúcich sa posúdenia vzťahov a väzieb medzi blízkymi osobami a vyhodnotenie, či tieto vzťahy, resp. ich narušenie predstavuje ujmu pre to-ktoré dieťa sa týka hodnotenia skutkových zistení v procese dokazovania.

40.2. Vyhodnotenie ne/existencie vzťahu, citovej väzby medzi dieťaťom a blízkou osobou, ako aj posúdenie, či absencia styku medzi takýmito osobami môže predstavovať ujmu dieťaťa, je vždy výsledkom posúdenia vysoko individuálnych, jedinečných skutkových okolností každej prejednávanej veci, ktoré sú nezameniteľné s okolnosťami relevantnými v iných veciach. Každé jedno rozhodnutie týkajúce sa úpravy styku maloletých s konkrétnymi blízkymi osobami je založené na riešení čisto individuálnych otázok, ktoré nemôže byť považované za pravidlo pre iné prípady (por. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 87/2017). Pokiaľ účelom § 421 ods. 1 písm. b/ CSP zo širších hľadísk je tiež to, aby sa vyriešením niektorej, dosiaľ ešte dovolacím súdom nevyriešenej právnej otázky vytvorila a ustálila rozhodovacia prax dovolacieho súdu, je namieste konštatovanie, že vyriešením takto vysoko individuálnej otázky (akou je určenie, či maloleté deti majú alebo nemajú vytvorený vzťah s blízkou osobou) sa ani nemôže vytvoriť ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu.

41. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd môže len konštatovať, že matka nevymedzila dovolací dôvod spôsobom vyplývajúcim z ustanovenia § 432 ods. 2 CSP v spojení s § 421 ods. 1 písm. b/ CSP,

preto dovolací súd jej dovolanie aj v tejto časti odmietol ako neprípustné podľa § 447 písm. f) CSP bez toho, aby skúmal vecnú správnosť rozhodnutia odvolacieho súdu.

42. O náhrade trov dovolacieho konania rozhodol najvyšší súd podľa ustanovenia § 453 ods. 1 CSP v nadväznosti na ustanovenie § 52 CMP.

43. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.